

G eandewei

Foto: Willem Wilstra

Protestantse
Kerk

Het Kompas

Foto: Willem Wilstra

Goede vrucht dragen, naar
eigen aard en levensstaat

De kerkdeur open zetten,
thee zetten en cake bakken

Geloofsgetuige
Johannes Tauler

Column Demi Groenevelt

Het Kompas

Vijftien jaar geleden begon ik mijn reis. Sommigen beweren dat mijn weg al is uitgestippeld, maar zo simpel voelt het toch vaak niet. Op dit moment sta ik op een kruispunt. Overal zie ik wegen samenkomen. Elke weg loopt uit op een andere bestemming. Een kompas is het enige wat ik bij me heb.

(...)

Het einde van deze wegen en de oneindige keuzes is nog lang niet in zicht. De toekomst lijkt zo ver weg, maar komt steeds dichterbij. De wereld van morgen verandert steeds. Maar ik loop vol vertrouwen door.

De tekst hierboven schreef ik toen ik vijftien jaar oud was in een opdracht voor school. Het moest gaan over mijn toekomst. Wat ik wilde studeren, waar ik wilde wonen en hoe ik mijn toekomstige leven wilde inrichten.

Nu, drie jaar later, schrijf ik deze column. Eén dag na mijn achttiende verjaardag. Drie weken voor mijn centrale examens en (hoop ik) aan het begin van een nieuw avontuur op de universiteit. Mijn verjaardagskaarten stonden vol met zinnestjes als: 'De wereld ligt nu aan je voeten' en 'Elke weg ligt nog open.' Ze lieten me denken aan deze tekst van drie jaar geleden.

Een keuze maken, de knoop doorhakken en een onbekende weg inslaan. Het is in ons dagelijks leven zo 'normaal' geworden. Niet alleen ik moet op dit moment een keuze maken. Wij moeten allemaal kiezen, hoe beangstigend het soms ook kan zijn. Maar juist op zo'n moment voel ik mijn Kompas in mijn jaszak branden. Ik herinner dat ik mag weten dat elke weg zich vanzelf zal uitwijzen. Ik loop, ook nu, vol vertrouwen door.

Altijd geef jij een richting aan

Want als keuzes zich als wegen voordoen

Is een foute keuze slechts een omweg.

En hoe kriskras de wegen soms ook lopen

En een doodlopend pad soms onvermijdelijk lijkt

Is simpelweg vertrouwen voldoende.

Demi Groenevelt (18) heeft net eindexamen vwo gedaan op het Dockingcollege in Dokkum

Een verhaal na Pinksteren De Zonnekoning

Gods Geest hult zich in vele gewaden, bijvoorbeeld in die van warmte, levensmoed, vriendelijkheid. De zon is daar een mooi symbool van. Zoals de bloemen zich richten op de zon en groeien, zo groeit een mens die zich opent voor de warmte van God. Lees maar...

door Stephan de Jong

Lang geleden, in het toen nog verre Frankrijk, leefde koning Lodewijk. Hij was zo rijk dat ik je niet kan vertellen hoe rijk. Hij kon het zelf niet eens vertellen. Koning Lodewijk was zo rijk dat hij zelfs een bijnaam had. Hij werd 'de Zonnekoning' genoemd. Ze zeggen dat hij zo werd genoemd om al zijn goud. Maar ik denk dat Lodewijk om een andere reden die bijnaam kreeg.

Koning Lodewijk had alles, op een ding na: lengte. Hij was klein van stuk. Hoeveel groeipillen hij ook slikte en hoeveel groeikruidenthee hij ook dronk, het hielp niets. Nu had hij gehoord dat ergens ene Fridus woonde, die na heel klein te zijn geweest buitengewoon lang was geworden. Lodewijk ging daarom maar eens op bezoek bij die wonderlijke Fridus.

Aangekomen in het kasteel van Fridus vroeg koning Lodewijk: 'Fridus, wat is je geheim.' Fridus antwoordde: 'Mijn geheim is het geheim van de zonnebloem.' Koning Lodewijk keek Fridus verbaasd aan. 'Ik zal het uitlegen,' vervolgde Fridus.

'Vroeger, majesteit, probeerde ik alles zo goed mogelijk te doen: verstandige dingen zeggen, mijn kasteel verven, mooie kleren dragen. Ik maakte me daarbij altijd zorgen over wat de mensen van mij zouden vinden. Mijn hoofd stroomde vol zorgen. Zo werd mijn hoofd elke dag zwaarder. Het werd zo zwaar dat ik steeds meer voorover boog. Op het laatst schuurde ik met mijn kin over de grond. Mijn vrouw vond dat niet zo fraai. Ze zei dat ik alles fout deed. En toen werd ik ook nog bang om fouten te maken. Steeds banger. Die bangheid vulde mijn hart. Zo werd niet alleen mijn hoofd maar ook mijn hart steeds zwaarder. Het werd zo zwaar dat mijn benen het niet meer hielden en ik met een knak door mijn knieën zakte.'

Koning Lodewijk luisterde met verbazing. 'Maar hoe kan het dat je nu zo lang bent?'

Fridus ging verder met zijn verhaal: 'Nadat ik door mijn benen was gezakt, kon ik niet meer lopen. Daarom zetten mijn dienaren mij elke middag in een stoel in de kasteeltuin. Daar groeide een zonnebloem. We werden vrienden. Ik vroeg hem hoe het kwam dat hij zo kaarsrecht was. Maakte hij zich geen zorgen over wat de andere bloemen van hem vonden? Was zijn hoofd niet vol zorgen? Weet u wat de zonnebloem zei? Hij zei: 'Ik kijk niet naar de andere bloemen. Ik houd mijn gezicht alleen op de zon gericht. Zo hoef ik me niet druk te maken om wat de andere bloemen van mij vinden.' Maar is je hart dan niet bang voor fouten? 'Welnee,' antwoordde de zonnebloem, "of ik nu fouten maak of niet, de zon schijnt toch wel. Dat is genoeg. Beste Fridus, let wat meer op de zon, dan komt alles goed.'

Fridus keek koning Lodewijk aan: 'Let wat meer op de zon, majesteit. Dat is het geheim van de zonnebloem. Het werkt. Ik ben op de zon gaan letten. Ik voelde de warmte ervan. De warmte van de zon verdreef de angst uit mijn hart. Zij verdreef de zorgen uit mijn hoofd. Mijn hart en hoofd werden licht als een luchtballon, zo licht dat ik omhoog getrokken werd. Vandaar dat ik nu zo lang ben.'

Koning Lodewijk is weer naar huis gegaan. Lekker lopend in het zonnetje. Hij voelde de warmte van de zon binnenstromen. Bij elke kilometer die hij liep, groeide hij een centimeter. Bij zijn paleis aangekomen, was hij de grootste koning van de wereld geworden. Omdat hij altijd naar de zon keek, heette koning Lodewijk voortaan 'de Zonnekoning'.

Of het waar is, weet ik niet zeker. Maar ik weet wel zeker dat als je 's morgens de gordijnen opendoet en even naar de zon kijkt, het soms lijkt of hij knipoogt. Alsof de hemel zelf naar je knipoogt. Wie dat leert zien, die groeit.

Leesrooster

Week 25, 20 t/m 26 juni

zondag	Marcus 4:35-41
maandag	Marcus 5:1-20
dinsdag	Marcus 5:21-43
woensdag	Efeziërs 2:1-10
donderdag	Efeziërs 2:11-22
vrijdag	Efeziërs 3:1-13
zaterdag	Efeziërs 3:14-21

Geandewei 12 t/m 16
zijn nummers voor drie
weken

Week 26, 27 juni t/m 3 juli

zondag	Ezechiël 45:1-9
maandag	Ezechiël 45:10-25
dinsdag	Ezechiël 46:1-18
woensdag	Ezechiël 47:1-12
donderdag	Ezechiël 47:13-48:7
vrijdag	Ezechiël 48:8-19
zaterdag	Ezechiël 48:20-35

Week 27, 4 t/m 10 juli

zondag	Johannes 5:1-18
maandag	Johannes 5:19-30
dinsdag	Johannes 5:31-40
woensdag	Johannes 5:41-47
donderdag	Psalm 85
vrijdag	Deuteronomium 7:1-11
zaterdag	Deuteronomium 7:12-26

Persoonlijk

De veelkleurige werkelijkheid

Wat kan 'de werkelijkheid' van de één er toch anders uitzien dan die van de ander, afhankelijk van de plaats waar je woont, je situatie in het leven en zo nog wat dingen, bijvoorbeeld de tijd. Zo noemde Siep Boukes in zijn afscheidsartikel de ervaring van de betrekkelijkheid van zo veel zaken die eens toch écht 'werkelijkheid' waren. En zo kan een zendingswerker – even terug in Nederland – zich verbazen over waarover men zich in Nederland toch zo druk maakt. 'De werkelijkheid' kan van plaats tot plaats en van tijd tot tijd verschillen. Het leek me aardig om daar eens wat gedachten over op een rijtje te zetten.

door Nelleke Berntsen

Als het goed is hebben Christenen sowieso al weet van 'een andere werkelijkheid', zoals die ons uit de Bijbel wordt aangereikt. Sommige christelijke liederen dragen dat ook uit, bijvoorbeeld 'Grijp toch de kansen door God u gegeven' ('Niets is hier blijvend, niets is hier blijvend, alles, hoe schoon ook, zal eenmaal vergaan') Maar ondertussen voelen wij ons toch – gelukkig – meestal wel aardig thuis in deze tijdelijke werkelijkheid. En dat mag ook, getuige bijvoorbeeld Gezang 480 uit het Liedboek voor de Kerken (1973): 'Uw wijsheid en Uw welbehagen bepalen 's mensen levensdagen en wijzen hem zijn woonplaats aan.'

Zo mogen we dus aannemen, dat er bij onze werkelijkheid een plaats en een tijd gegeven zijn, waarin wij door God geroepen zijn om werk voor Hem te doen. En zo kan onze werkelijkheid - levend en werkend in Nederland - er inderdaad heel anders uit zien dan die van iemand die geroepen is voor zendingswerk, bijvoorbeeld in Afrika. Het valt dan op, dat het woord 'werkelijkheid' vast niet zomaar het woord 'werk' in zich heeft. Want dat werk heeft er op allerlei manieren mee te maken. Zo komen mij wat teksten in gedachten van verschillende beroemde schrijvers.

Franciscus van Sales

Franciscus van Sales schreef het boekje *Aanbevelingen voor een Christelijk leven*. Hij bepleit daarin om, waar je ook maar geplaatst bent, 'goede vrucht te dragen, ieder naar eigen aard en levensstaat'. En hij vervolgt: 'De godsvrucht wordt anders beoefend door de edelman dan door de arbeider, anders door de koning dan door zijn onderdanen, anders door het jonge meisje dan door een weduwe of een gehuwde vrouw. Méér nog dan dat, de godsvrucht past zich aan bij de krachten, de werkzaamheden en de plichten van ieder van ons afzonderlijk. En zo moet het ook zijn! Want waar blijven we, als een bisschop zoals een

kluizenaar in een cel wilde zitten, getrouwde mensen zich even weinig om geld bekommerden als monniken of als monniken met een beschouwend leven steeds maar klaar moesten staan voor iedereen die hen komt lastig vallen zoals een bisschop dat nu eenmaal moet? Dan zou de godsvrucht belachelijk, zinloos en onverdraaglijk zijn. Want iedere levensstaat heeft zijn eigen deugden nodig.' Hij vat het mooi samen met de woorden: 'Zaa uw verlangens dus niet in de tuin van uw buurman, maar verzorg slechts uw eigen stukje grond.'

C.S. Lewis

Kennelijk is in de boekhouding van God het ene niet beter dan het andere, want Hij 'doet alle dingen medewerken ten goede voor hen die Hem liefhebben', schreef Paulus. God kan ons vormen door voorspoed óf tegenspoed en Hij is in staat om daar van alles voor te gebruiken. Of zoals de schrijver Lewis het de hoofdpersoon van zijn boek *Brieven uit de hel*, een duivel, laat zeggen: 'Net als de meeste dingen, waar mensen zich over opwinden, zoals gezondheid en ziekte, jeugd en ouderdom of oorlog en vrede, is het vanuit het geestelijk leven gezien voornamelijk grondstof...'

Dit is wel zó rationeel en puur samengevat, dat het je even de adem beneemt. Maar het is wel de waarheid, denk ik. Want het gaat er vooral om wat wij ervan leren voor de eeuwigheid. En dat doen wij, als we wat wij geloven ook in praktijk proberen te brengen - en dus praktiserende christenen zijn.

En zo kom ik op een andere mooie samenvatting van Lewis. Op een vraag van iemand, wat wij kunnen verstaan onder een praktiserende christen geeft Lewis in *De tijdloze kern* de volgende uiteenzetting: 'Als u iemand bedoelt die al heel zijn leven van moment tot moment in ieder opzicht het christelijk geloof in prak-

tijk brengt, dan is er maar één zo'n geval bekend: Christus zelf. Als je het zo bekijkt, dan bestaan er geen praktiserende christenen, maar alleen christenen die, in verschillende mate, hun geloof proberen te praktiseren, wat dan in variërende mate mislukt, waarna ze opnieuw beginnen.'

Hij vult aan, dat navolging van Christus bedoeld is de mate die in iemands specifieke omstandigheden van toepassing is. 'Het betekent niet dat elke christen zijn baard moet laten staan of vrijgezel moet blijven of rondreizend prediker moet worden. Het betekent dat iedere handeling en ieder gevoel, iedere ervaring, plezierig of onplezierig, op God moet worden betrokken. Het betekent dat je alle dingen ziet als komende van Hem en altijd eerst naar Hem kijkt en vraagt wat zijn wil is en zegt: 'hoe zou Hij willen dat ik hiermee omga?'

Zomaar een greep uit wat geschreven is over 'de werkelijkheid' in het leven van een mens die Christus wil volgen. Het kan dus op vele manieren, waarbij de ene niet per se beter is dan de andere. Ik denk daarbij aan het mooie Lied 823:

*Gij hebt o vader van het leven,
De aarde aan de mens gegeven,
Het land, de zee is zijn domein.
Gij hebt hem aan het woord doen komen
Om tussen werkelijkheid en dromen
Getuige van Uw Geest te zijn.*

En daarbij gebruikt God dus de 'grondstof' die de werkelijkheid op dat moment te bieden heeft, begrijp ik. Wat mooi dan, dat Gods werkelijkheid zo veelkleurig is!

Nelleke Berntsen uit Leeuwarden is gepensioneerd docente levensbeschouwing en redactielid van Geandewei

'Zaa uw verlangens niet in de tuin van uw buurman, maar verzorg slechts uw eigen stukje grond'. Foto: Willem Wilstra

Geloofsgetuige

Johannes Tauler

'Zou de mens helemaal opgaan in het inwendige werk, maar God zou hem te verstaan geven dit hoge edele werk te staken om een zieke te gaan bezoeken en wat soep voor hem te maken, dan zou deze mens dat in grote vrede moeten doen'

*Rond 1300 - † 15 of 16 juni 1361, Straatsburg

Johannes Tauler is een van de grote leermeesters van het innerlijke leven uit de turbulente veertiende eeuw. Hij trad al jong in bij de Dominicanen. Hun Straatsburgse klooster bevond zich vlakbij zijn ouderlijke huis. Meester Eckhart was er de prior. Met zijn mystieke theologie had hij een diepgaande invloed op Tauler.

Na zijn priesterwijding werd hij prediker en geestelijke begeleider van verschillende dominicanengemeenschappen en begijnenhuizen in plaatsen als Straatsburg, Bazel, Keulen en Medingen. Hij heeft veel gereisd. Er is sprake van contacten met 'Godsvrienden' die 'in de wereld' een bewust spiritueel leven leefden. Er zijn 84 preken van hem overgeleverd, in het Middelhoogduits, door toehoorders genoteerd. De enige bewaarde tekst in zijn eigen handschrift is een brief aan medezusters, die alleen maar gaat over kaas.

De preken sluiten aan bij schriftlezingen volgens het kerkelijk jaar. Tauler verbindt de teksten steeds met de wegen en dwaalwegen van de ziel die zoekt naar God. Net als Eckhardt spreekt hij over de adel van de ziel en de godsgeboorte in de mens. Iets in ons verlangt naar de innerlijke omvorming 'in' God. Via de menswording van zijn Zoon wil God 'leven uit zichzelf' geven. Maar we beschikken over nogal wat afleidingsmanoeuvres om het verlangen van onze ziel te smoren. Zelfgenoegzaamheid, aanmatiging, drukte en trots en vele andere ondeugden staan de omvorming in de weg.

En durven we ook nog alle beelden en ideeën over onszelf en de wereld en God kwijt te raken? In een preek voor de vierde zondag na Drie-eenheid vergelijkt hij de vrouw uit de gelijkenis van Lucas 15 die haar hele huis omkeert om een verloren muntje te vinden, met de beweging van God die op zoek naar onze ziel en haar kostbaarheid ons innerlijk ondersteboven keert. En dat houdt nooit op dat de zienswijzen die ons gisteren nog zo heilig waren, vandaag weer uit handen geslagen worden. 'Steeds maar weer overnieuw begint het.'

En hoe belangrijk de weg naar binnen ook is, wie denkt te kunnen blijven hangen in zalige gevoelens die het spirituele leven kan opleveren, bijvoorbeeld dankzij een mooie liturgie die je weer helemaal optilt, heeft er geen kaas van gegeten. We worden juist extra gevoelig voor de roep om een lepel soep. *Harmen Jansen*

Byldspraak - Willem Wilstra Krêft

Krantekop: 'It is hommeles tusken de Israeliten en de Palestinen'

Bibelferhaal:

Rjochters 16 (Simson te Gaza / Simson en Delila / Simson pakt / Simsons dea)

Yn fers 17 stiet te lêzen: **As ik skeard wurde soe, dan soe myn krêft út my weigean en ik soe swak wurde en as alle oare minsken wêze.**

Faaks tinke jimme: 'Wêr slacht de boppesteande foto op?' Wel, ik woe in stikje skriuwe oer de hierdracht fan de minsken hjoed-de-dei: lang hier (by froulju foaral) of (by manlju) just glêd skearde plassen. En ik tocht oan Simson as nazireeër fan God. **'Der mei him gjin skearmes op 'e holle komme'** (Rj 13,5).

Doe seach ik de skokkende bylden fan de ferwûne en deade minsken troch de besjittingen. In gebou dat hast rjochtstandich ynstoarte. En dat die my tinken oan de died fan Simson. Sa haw ik it hiele ferhaal yn 'e Bibel wer ris lêzen. Ik wol it jimme yn 't koart trochjaan:

Doe't Simson skeard waard en dêrmei de belofte ferbrutsen wie, ferliet de krêft fan de Geast Gods him. En se brochten him nei Gaza yn in tichthûs. De Filistinen fierden feest en doe't se in fleurich sin kringen, seinen se: **Rop Simson ris, dan kinne wy wille om him hawwe** (16,25).

Se setten him tusken twa pylders dy't er mei beide hannen omfiemje koe. It gebou wie fol mei minsken en alle foarsten fan 'e Filistinen wiene dêr en op it dak ek noch sa'n trijetûzen manlju en froulju. Se fermakken har mei de bline Simson.

Doe frege Simson de Hear, oft Er him noch ien kear sterk meitsje woe, dat hy him wreke koe op 'e Filistinen. En God joech him wer de Geast. **En Simson sei: 'Lit my sels mar stjerre mei de Filistinen!' Doe sette er mei macht ta en it gebou foel op 'e foarsten en op alle folk dat dêryn wie. Dat by syn stjerren hat er mear deaden makke as by syn libben.'** (16,30)

De Palestinen fan no binne nammers gjin ôfstammelingen fan de Filistinen.

Persoonlijk

Gezien en gekend zijn

Als pastor en geestelijk verzorger ben ik in de gelukkige omstandigheid dat ik veel mensen tref op heel verschillende plaatsen. Ik hoor veel verhalen en ben soms ontroerd door wat ik hoor en zie.

door Jolanda Tuma

Op Pinksterzondag was ik te gast bij een doopsgezinde gemeente. Ik mocht daar voor- gaan in de dienst. Het is een hele kleine maar zeer hechte gemeenschap die sinds kort weer bij elkaar komt op de zondagmorgen om een kerkdienst te houden en na afloop elkaar te ontmoeten bij een kop koffie.

Tijdens dat koffiedrinken vertelde iemand me over de vrouwengroep die zo'n zes keer per jaar bij elkaar komt en waarbij ieder bij toerbeurt een thema inleidt. „We zijn maar met een kleine groep, en wat we doen is niet groots, maar hoe we de dingen doen komt wel voort uit een grootse gedachte: gezien en gekend zijn.”

Dorpscoöperatie

In de week voor Pinksteren zat ik aan de keukentafel in een oude boerderij te praten met een paar mensen die bezig zijn met een bijzondere ontwikkeling in het dorp waar zij wonen. Het dorp ligt in een zogeheten 'krimpregio' waar allerlei voorzieningen verdwijnen omdat de organisaties die verantwoordelijk zijn voor deze voorzieningen, schaalvergroting nastreven. Zo was ook het verzorgingshuis niet langer rendabel verklaard. Het zou worden gesloten.

Dat was het moment geweest waarop een aantal dorpsinwoners de koppen bij elkaar stak en een start maakte met een dorpscoöperatie. Er werd nagedacht over een visie op het leven in het eigen dorp. Wat is van belang, wat hebben we in huis aan kennis en kunde, hoe kunnen we samen zorgen voor een leefbare samenleving? Ook hier vormden de woorden 'gezien en gekend zijn' een cruciale gedachte. Na de nodige opstartproblemen begint de coöperatie nu echt vorm te krijgen. Naast het verzorgingshuis maken ook de pas gerestaureerde hervormde kerk, de kloostertuin en de oude boerderij waarin we zaten er deel van

uit. Toen ik na het gesprek weer naar buiten liep zag ik in de speeltuin naast de kloostertuin heel veel kinderen spelen. Hoezo krimpregio?

'Tea and cake'

Vlak voor Brexit en corona bezocht ik eens een bijeenkomst in Engeland. Hier werd verteld over een kerk ergens op het platteland waar het aantal kerkgangers erg klein was geworden. Het was allemaal niets meer, zo was de mening. Tot iemand eens vroeg: 'waar zijn jullie goed in?' Iemand antwoordde - wat gekscherend: 'tea and cake; thee zetten en cake bakken'. Waarop iemand anders reageerde: 'tegenover de kerk is een consultatiebureau waar de moeders met hun baby's altijd buiten moeten wachten op hun beurt. Zullen we kerkdeur open zetten, thee zetten en cake bakken en de moeders uitnodigen?'

Sindsdien is er wekelijks een inloopochtend voor jonge ouders, hun jonge kinderen en andere toevallige voorbijgangers. De kerk leeft weer en ook hier geldt het motto: gezien en gekend zijn. Zo simpel kan het zijn.

Hier en nu

Het zijn enkele voorbeelden van anders denken en kleiner doen. Je niet mee laten slepen door groot, groter, grootst, maar de situatie van hier en nu onder ogen zien en daarnaar handelen. Met als kerngedachte: gezien en gekend zijn. Daarop aangesproken worden en daarnaar handelen. Het is zo eenvoudig, maar in onze samenleving vaak zo ver te zoeken. Mensen worden zo vaak niet meer gezien en soms zelfs vermalen in systemen waar niemand meer echt grip op lijkt te hebben. Denk maar aan de toeslagenaffaire of, hier dichterbij huis, de aardbevingsproblematiek als gevolg van de gaswinning.

Als pastor en geestelijk verzorger ben ik in de gelukkige omstandigheid om de tijd te kunnen nemen om te luisteren naar de verhalen van mensen. Over wat hen is overkomen in het leven. Waar men dankbaar voor is, en waarover soms groot verdriet is. Soms mag ik aanwezig zijn op heel cruciale momenten, soms vreugdevol, soms verdrietig. En wanneer iemand overlijdt probeer ik in een afscheidsdienst het leven te plaatsen in het licht van Christus, iets te verwoorden van wie de persoon was en diens leven toe te vertrouwen aan de Ene die allen ziet en kent, dieper dan we onszelf ooit kennen.

Belangeloos

Gezien en gekend zijn begint bij aandacht hebben voor elkaar. Zonder verwachtingen of belangen, maar belangeloos er te zijn voor elkaar. Dat is het waar in het in de kerk op aankomt. En daarmee vormt een kerkelijke gemeenschap, hoe klein soms ook, misschien wel een oase in een wereld waarin mensen zo vaak worden beschouwd als consumenten en producenten, als eenheden waaraan producten kunnen worden toegekend, of waarop algoritmen losgelaten kunnen worden.

Elkaar zien, *face to face*, van aangezicht tot aangezicht. Dát maakt een mens tot medemens. Of om met Levinas te spreken: 'In het gelaat van de ander zie je de Ander'. Het gaat in de kerk niet om grote projecten of *events*, wel gaat om gezien en gekend zijn. Niet om presteren en een bepaald aantal leden, maar om tijd voor elkaar nemen en om kwaliteit van leven. Waar je elkaar werkelijk ziet en waar je je gezien en gekend weet, daar blijft het leven stromen, ben je mens onder de mensen en word je soms even gedragen door dat wat dieper en hoger is dan we ons kunnen denken.

Jolanda Tuma is vrijgevestigd geestelijk verzorger en een vaste medewerkster van Geandewei

Zullen we kerkdeur openzetten, thee zetten en cake bakken en de moeders uitnodigen?

Aanbevolen

Ds. Paauwe, veldboek, kerkgeschiedenis...

Redacteuren en medewerkers van Geandewei bespreken boeken, cd's of dvd's die ze bij de lezers willen aanbevelen.

Met bijdragen van Aukje E. de Bildt, Evert Pieter van der Veen, Teun-Jan Tabak, Arjen Bakker

Geen sterveling weet

'Niet één profeet is ons gebleven. Geen sterveling weet hoe lang dit duren zal', zingen de duizenden volgelingen van dominee Raave bij zijn begrafenis. Een aantal eeuwen voor Christus schreef de Griekse aristocraat Xenofon een tekst genaamd *Anábasis*. Het verhaal, waarin de hoofdpersoon uiteindelijk wordt verbannen door zijn thuisland, is autobiografisch. Ongeveer 2500 jaar geleden was dat een unicum.

Gerard Koolschijn, gelauwerd vertaler van talloze Griekse klassiekers, refereert in zijn roman *Geen sterveling weet* aan de barre tocht die Xenofon heeft beschreven. Geweld, repressie, ontberingen, waanzin en (psychologische) veldslagen komen als tijdloze kwelgeesten terug in de roman. Het autobiografische karakter van het boek maakt de parallel compleet.

Waar de naam Raave staat, moet eigenlijk Paauwe (1872 - 1956) gelezen te worden. Jan Pieter Paauwe was in Nederland een gevierd prediker, die zich afscheidde van de reguliere kerk en een eigen geloofsrichting navolgde. Ook Jan Siebelink schreef daarover in zijn boek *Knielen op een bed violen*. Het gezin van Jan en Jettie Koolschijn wordt geïndoctrineerd door de strenge leer en de onheilspellende preken van Raave, ook na zijn dood. Gerard, de oudste zoon van het gezin is - niet verwonderlijk - altijd onderweg, zoekend naar zingeving en een veilige haven.

Menselijk falen is een belangrijk thema in dit boek. Gerard moet, net als een aantal andere personages, keuzes maken uit veel kwaden. Zijn vlucht uit het benauwende dagelijkse bestaan resulteert in nieuwe teleurstellingen. Hij beseft dat hij zich altijd zal moeten conformeren aan de bestaande maatschappelijke verhoudingen.

De roman van Gerard Koolschijn vereist geduld van de lezer. De inhoud en de schrijfstijl verdienen het om overdacht te worden. Elk woord is gewogen, de herinneringen lijken soms lukraak ingevoegd, pittoreske landschapsbeschrijvingen gaan over in kille constatering. *Geen sterveling weet* is een boek om te herlezen, dingen op te zoeken, weg te leggen en weer opnieuw te gaan lezen. Je wilt meer weten naarmate je meer leest. (AEdeB)

Geen sterveling weet, Gerard Koolschijn, Athenaeum - Polak & Van Gennep, 2012: 20,99 euro

God een veldboek

Pieter Lootsma uit Leeuwarden heeft volgens de ondertitel in dit boekje 'Een verzameling gedachten, inzichten, mijmeringen en gebeden' bij elkaar gebracht. Hij maakt min of meer de balans op van zijn leven en werken als protestants predikant en

blijkt terug op een lange tijd van theologisch bezig zijn.

Het boekje getuigt van een open en zoekende geest die is meegegroeid in het moderne denken en geloven. In korte maar trefzekere bewoordingen schetst deze predikant op toegankelijke wijze ons veranderde beeld van God en ontwikkelingen in de kerkelijke traditie. In allerlei bewoordingen wordt Gods nabijheid en verbondenheid met mensen vertolkt. Gods aanwezigheid in ons menselijk bestaan is uiteindelijk een mysterie waarin wij steeds weer andere aspecten van God ontdekken. Ook is er aandacht voor de persoon Jezus.

Ik denk dat dit boekje helder vertolkt wat veel mensen vandaag denken en daarom kunnen velen zich erdoor voelen aangesproken. De teksten zijn tamelijk fragmentarisch, het zijn eigenlijk korte notities, maar ze maken juist daarom wel iets bij de lezer los en zetten aan tot zelfstandig nadenken. Eddy Sikma heeft eenvoudige maar kleurrijke illustraties gemaakt. Een stimulerend, eigentijds en verfrissend boekje! (EPvdV)

God een veldboek, Pieter Lootsma, De Pinne, 10,75 euro, publish.pinne.nl/pieterlootsma

Kerkgeschiedenis voor iedereen

Als je de kerkgeschiedenis kent, begrijp je je eigen leven beter. Voor Jan van der Kamp (docent kerkgeschiedenis aan het Hersteld Hervormd Seminarie) en Almatine Leene (predikant van de Gereformeerde Kerk Vrijgemaakt in Hattum) was dat de reden om *Kerkgeschiedenis voor iedereen* te schrijven. Zij beschrijven niet alleen compact de geschiedenis aan de hand van bijzondere verhalen sinds Christus' geboorte, maar vertellen ook waarom. 'Het verleden vormt het heden', citeren ze Martin Luther King. En ze wijzen op de verhalen van vervolging in de naam van God, en het discrimineren van bijvoorbeeld Joden, dat mede de aanzet gaf tot de Holocaust, oftewel: van de geschiedenis kan je ook veel leren. Ze hebben

met een christelijke bril de kerkgeschiedenis beschreven: 'de geschiedenis van God met mensen bepaalt hoe wij als christenen de geschiedenis moeten zien.' Een christenhistoricus, zo schrijven de auteurs, ziet Gods hand achter alle dingen. Misschien wel dankzij deze bril is het een bijzonder boek, zeker nu Leene de eerste vrouwelijke predikant is in de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt en zij in 2020 is uitgeroepen tot de Theoloog des Vaderlands. Het slot is het opmerkelijkst. Om maar enkele lessen van de kerkgeschiedenis te noemen: - 'We leren dat voor Christus uitkomen kan leiden tot beperkingen' - 'Geld, aanzien en macht vormen een bedreiging voor het christendom, omdat ze ons van God afhouden' - 'De prediking in de opwekkingsbewegingen leert ons dat er balans moet zijn tussen hart, verstand en emotie'. Tot slot, met de bril van de auteurs op, wordt gewaarschuwd voor blinde vlekken en grove fouten anno nu. 'Denk aan de kerkelijke verdeeldheid, of aan ons aandeel aan het voortbestaan van slavernij door het kopen van fast fashion (snelle mode) en andere producten waaraan moderne uitbuiting te pas is gekomen'. Kortom, een kleurrijk boek met kerkgeschiedenis, waarvan je veel kunt leren. (TJT)

Kerkgeschiedenis voor iedereen, Jan van der Kamp & Almatine Leene, KokBoekencentrum, 23 euro

En daartoe veel vee

Emeritus-predikant Koos de Gier uit Dokkum heeft bij (vrouwen)verenigingen in Fryslân een zekere faam verworven met zijn lezingen over humor, 'en dan niet zomaar in het algemeen, maar vanuit zijn corebusiness: de bijbel en de kerk.' Voor corona uitbrak werd hij geregeld

geboekt voor een vertelavond, maar tijdens de pandemie vielen deze ontmoetingen weg. De Gier benutte de vrijgekomen tijd om zijn materiaal te bundelen in het boekje *En daartoe veel vee*. Hij verhaalt over komische gebeurtenissen uit zijn werk als gemeentepredikant (bijvoorbeeld het moment waarop een meisje hem bloedserieus vroeg: 'bent u nou de Here Jezus?') en verzamelde ook enkele verhalen van gemeenteleden. Ook bevat het boekje grappen en verhaaltjes over dominees en de kerk die De Gier door de jaren heen verzamelde uit allerlei bronnen. Zijn schoonzoon Rik Kamps maakte toepasselijke illustraties in cartoonstijl. (AB)

En daartoe veel vee - ernst en luim uit de kerk, ds. Koos de Gier (tekst), Rik Kamps (illustraties) De Pinne, 10,50 euro publish.pinne.nl/koosdegier

Boekbespreking

Wil de echte Willibrord opstaan?

Hij heeft een onbetwiste plaats in de Canon van Nederland: Willibrord (658-739). Onlangs is weer een boek verschenen over de man die bekend is geworden als 'verbreider van het christendom'. Auteur: dr. Dirk Otten.

door dr. Jan Dirk Wassenaar

Hij studeerde Duitse taal- en letterkunde, met als bijvakken Germaanse godsdienstgeschiedenis en Oudsaksisch. Hij was jarenlang leraar. In 2004 is hij begonnen met onderzoek naar de kersteningsgeschiedenis van de Saksen en de Friezen. Hij publiceerde twee boekjes over de missionaris Lebuïnus en twee over de bekering van de Saksen en de Friezen, alsmede biografieën over Willehad, die vooral in Drenthe werkzaam was, en over de Friese missionaris Ludger.

Ik schreef dat er 'weer' een boek over Willibrord verschenen is. Het is het zoveelste. Dat roept de vraag op waarin de nieuwe uitgave zich van de andere onderscheidt. Welnu: Otten probeert 'de ware Willibrord' op het spoor te komen. In dit verband een opmerking over de ondertitel van zijn boek: *Dichtung und Wahrheit in de vroege schriftelijke bronnen*. Het woordpaar 'Dichtung und Wahrheit' is ontleend aan het autobiografische werk *Aus meinem Leben* van Goethe. Het kan in het Nederlands weergegeven worden met 'fictie en feiten'. Veel van wat over Willibrord geschreven is, blijkt onder de categorie 'fictie' te vallen. Het gaat dan om legendarische dan wel hagiografische verzinsels die in de loop der tijden aan de feitelijke biografie van de missionaris zijn toegevoegd.

Over 'weer' een boek over Willibrord gesproken: al in de achtste eeuw hebben drie beroemde landgenoten over hem geschreven. Om te beginnen was dat Beda Venerabilis, de eerbiedwaardige Beda. Acht jaar vóór het overlijden van Willibrord rondde hij zijn *Kerkgeschiedenis van het Engelse volk* af. In twee hoofdstukken daarvan gaf hij door wat hem over de missionaris bekend was. Vervolgens: Alcuïnus, de geleerde leider van de Kathedraalschool in York. Hij schreef een heiligenleven over Willibrord, trouwens ook nog een versie in dichtvorm. Ten slotte: Bonifatius, die als aartsbisschop van Mainz een van de meest invloedrijke mannen binnen de kerk van Rome was. In 753 schreef hij een brief aan de paus met daarin informatie over wat Willibrord met zijn missie-arbeid onder de Friezen had bereikt. Overigens: Willibrord heeft ook het een en ander over zichzelf geschreven. Je zou zeggen: alles met elkaar moet dat een betrouwbaar beeld geven. Dat is evenwel niet het geval, aldus

Otten. Veel getuigenissen beantwoorden niet aan de historische werkelijkheid.

Te mooi om waar te zijn

Het gangbare beeld van Willibrord blijkt niet te kloppen. Men kan volgens Otten niet stellen dat Willibrord de door de Friezen bewoonde landstreek, die toen trouwens veel groter was dan het huidige Fryslân, tot het christendom bekeerd heeft. Allerlei kunstwerken laten de predikende missionaris wel zien met eerbiedig luisterende Friezen, die hun oude Germaanse natuurreligie wensten op te geven voor het christendom, maar dat heeft een hoog gehalte van 'te mooi om waar te zijn'. Willibrord was een missionaris in oorlogstijd. Het heeft de Franken veel moeite gekost om de Friezen op te knieën te krijgen. Het geeft te denken dat Bonifatius zijn arbeid onder die bevolking in 716 al na een half jaar moest staken. De Friezen bleken geen boodschap te hebben aan zijn evangelieprediking. Nog iets: Willibrord is nooit bisschop of aartsbisschop van Utrecht geweest. Traiectum was in zijn tijd nog een bescheiden missiepost. Willibrord is ook nooit in de meest noordelijke Friese gebieden geweest en hij is al helemaal niet naar Scandinavische missiegebieden gevaren.

Beeld bijstellen

Willibrord heeft inderdaad een onbetwiste plaats in de *Canon van Nederland* gekregen.

Er is geen reden om hem die plek te ontzeggen. Wel is op basis van de historische reconstructie van Otten duidelijk dat het gangbare beeld van de missionaris bijgesteld moet worden. Je kunt wel zeggen dat alle legendarische dan wel hagiografische verzinsels, de wonderverhalen, moesten bijdragen aan zijn verheerlijking en heiligverklaring.

Otten heeft weer een boeiend boek aan zijn reeks over de kersteningsgeschiedenis onder de Saksen en de Friezen toegevoegd. De uitgave is verlicht met fraaie foto's van de gebrandschilderde ramen van de Willibrorduskapel te Vianden in Luxemburg.

Dirk Otten, *De ware Willibrord. Dichtung und Wahrheit in de vroege schriftelijke bronnen*; Uitgeverij Van Warven; 15,95 euro

Diversen

Opening tentoonstelling Jentsje Popma op 12 juni geopend

De tentoonstelling met werk van kunstenaar Jentsje Popma (1921) is op zaterdag 12 juni geopend, twee weken later dan gepland, door de coronamaatregelen. De tentoonstelling in de Grote of Jacobijnerkerk te Leeuwarden is open voor publiek vanaf dinsdag 15 juni tot en met zaterdag 2 oktober 2021, voorsnog op dinsdag t/m vrijdag tussen 13.00 en 16.00 uur en op zaterdag van 11.00 tot 16.00 uur. De actuele situatie is te vinden op onder meer grotekerkleeuwarden.nl.

Solidair Friesland zoekt maatjes voor nieuwkomers

Veel nieuwkomers willen graag hun Nederlandse-taalvaardigheden verbeteren door te oefenen met lezen en praten. Daarnaast willen ze graag in contact komen met Nederlanders, zodat ze de samenleving met al haar gewoontes en gebruiken kunnen leren kennen. Solidair Friesland wil hen helpen door hen te koppelen aan maatjes: mensen die simpelweg aandacht en een stukje gezelligheid willen geven. Solidair Friesland is dringend op zoek naar nieuwe maatjes voor mensen in (de omgeving van) Leeuwarden en Sneek. Heeft u interesse of wilt u meer informatie over Netwerkmattjes Nieuwkomers? Neem dan contact op met Caroline Doelman via cdoelman@solidairfriesland.nl.

World Servants blijven thuis, voor 2022 wel nieuwe reizen

Zo'n vijfhonderd jongeren die dit jaar hun World Servants-werkvakantie in het buitenland door corona in het water zien vallen, gaan als alternatief deze zomer tien dagen in eigen land aan de slag. Ze steken hun handen uit de mouwen voor groepen mensen in

Nederland, bijvoorbeeld door te klussen bij een daklozenopvang, een buurthuis of een voedselbank. De organisatie uit Wolvega rekent erop dat in 2022 wel weer buitenlandse reizen gemaakt kunnen worden. Eind mei zijn 25 nieuwe internationale vrijwilligersprojecten gelanceerd, waar groepen op kunnen inschrijven. Het gaat om landen als Bangladesh, Malawi, Rwanda en Ecuador, maar voor het eerst ook om bestemmingen in Nepal, Ethiopië, Brazilië en Panama. Ook zijn er weer toegankelijke reizen naar Bangladesh, Bolivia en Zambia, waaraan jongeren met en zonder beperking kunnen deelnemen. Jaarlijks gaan ongeveer achthonderd jongeren (tussen 16 en 24 jaar) met World Servants op reis.

VOLGENDE KEER in G eandewei

Ik ben de alfa en de omega

Babin Yar

*Kom binnen.
Kijk om je
heen.
Luister.
Ontmoet.
Doe mee*

